

ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΥΠΟ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΤΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με τη νόθευση του μελιού.

Τι είναι η συντονισμένη δράση της ΕΕ;	2
Ρυθμίζεται σήμερα το μέλι στην ΕΕ;.....	2
Ποιοι είναι οι κανόνες για την περιεκτικότητα του μελιού σε σάκχαρα;	2
Γιατί επιλέχθηκε το μέλι ως αντικείμενο συντονισμένης δράσης της ΕΕ;	3
Ποιες είναι οι συνηθέστερες δόλιες πρακτικές όσον αφορά το μέλι;	3
Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για την απάτη στον τομέα του μελιού;.....	3
Ποιες είναι οι άμεσες και έμμεσες συνέπειες της νόθευσης του μελιού με σάκχαρα;.....	4
Προκαλεί νόθευση του μελιού η σίτιση μελισσών με σιρόπια ζάχαρης;	4
Ποιοι ήταν οι στόχοι της συντονισμένης δράσης της ΕΕ «From the Hives» (Από τις κυψέλες);	4
Ποιοι συμμετείχαν στη συντονισμένη δράση της ΕΕ «From the Hives» και ποιος ο ρόλος τους;.....	5
Ποια ήταν η μεθοδολογία δειγματοληψίας για το σχέδιο ελέγχου;	5
Ποιες αναλυτικές μέθοδοι και μηχανισμοί λήψης αποφάσεων εφαρμόστηκαν για τον εντοπισμό ύποπτων δειγμάτων μελιού;	6
Ποια είναι τα αποτελέσματα από τη φάση της δειγματοληψίας;	6
Είναι τα αποτελέσματα της συντονισμένης δράσης της ΕΕ αντιπροσωπευτικά της αγοράς μελιού της ΕΕ;	6
Ποια είναι τα κύρια συμπεράσματα από τη φάση της δειγματοληψίας;.....	7
Ποια είναι τα αποτελέσματα από τη φάση της έρευνας;	7
Ποια είναι τα κύρια συμπεράσματα από τη φάση της έρευνας;.....	7
Πώς διεξάγονται οι έρευνες της OLAF;.....	8
Ποιο είναι το νομικό πλαίσιο που διέπει την παρέμβαση της OLAF στη συντονισμένη δράση της ΕΕ;	8
Πώς συλλέγει η OLAF ψηφιακά αποδεικτικά στοιχεία;	9
Ποια ήταν τα αποτελέσματα της έρευνας της OLAF;	9
Πώς θα ενεργήσει η Επιτροπή για να διασφαλίσει ότι το μέλι δεν θα νοθεύεται με ζάχαρη;	9
Πώς θα συνεργαστεί η Επιτροπή με τις αρμόδιες αρχές τρίτων χωρών;	10

Τι είναι η συντονισμένη δράση της ΕΕ;

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής —κατόπιν αιτήματος μίας ή περισσότερων χωρών της ΕΕ ή με πρωτοβουλία της ίδιας της Επιτροπής— μπορούν να συντονίζουν δραστηριότητες σε επίπεδο ΕΕ. Αυτό συμβαίνει όταν οι επιχειρήσεις σε διάφορα κράτη μέλη εμπλέκονται σε πιθανό δόλιο σύστημα και όταν η υπόνοια ενέχει είτε κίνδυνο για την υγεία είτε σημαντικό κοινωνικοοικονομικό κίνδυνο. Τα κριτήρια λήψης αποφάσεων για τον εν λόγω συντονισμό σε επίπεδο ΕΕ λαμβάνουν υπόψη τη σοβαρότητα των εν λόγω κινδύνων, την αξιοπιστία των διαθέσιμων πληροφοριών και την ομοιότητά τους με προηγούμενα περιστατικά. Όταν η υπόνοια σχετίζεται με εισαγόμενα προϊόντα, η Επιτροπή έρχεται σε επαφή με τις οικείες τρίτες χώρες και ζητεί στοχευμένες πληροφορίες και έρευνες.

Ρυθμίζεται σήμερα το μέλι στην ΕΕ;

Το μέλι είναι ένα φυσικό προϊόν, το οποίο, από την αρχαιότητα, χαίρει εκτίμησης για τις γλυκαντικές του ιδιότητες. Η νομοθεσία της ΕΕ αποσκοπεί στη διατήρηση της καθαρότητας του μελιού ως μη μεταποιημένου ακατέργαστου γεωργικού προϊόντος, εξαιρουμένων των τροποποιήσεων στη χημική του σύσταση.

Σύμφωνα με το παράρτημα 1 παράγραφος 1 της οδηγίας 2001/110/ΕΚ του Συμβουλίου, το μέλι ορίζεται ως εξής: *«η φυσική γλυκιά ουσία που παράγουν οι μέλισσες του είδους Apis mellifera από το νέκταρ των φυτών ή από εκκρίσεις ζώντων μερών φυτών ή εκκρίματα εντόμων απομυζούντων φυτά ευρισκόμενα πάνω στα ζώντα μέρη των φυτών, τα οποία οι μέλισσες συλλέγουν, μετατρέπουν αναμειγνύοντας με ειδικές ύλες του σώματός τους, αποθέτουν, αφυδατώνουν, εναποθηκεύουν και φυλάσσουν στις κηρήθρες της κυψέλης, προκειμένου να ωριμάσουν».*

Η οδηγία καθορίζει επίσης τα χαρακτηριστικά της σύστασης (για κατανάλωση από τον άνθρωπο) και τις σχετικές απαιτήσεις επισήμανσης. Οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να πληρούνται πριν από τη διάθεση του μελιού στην αγορά της ΕΕ.

Ποιοι είναι οι κανόνες για την περιεκτικότητα του μελιού σε σάκχαρα;

Τα φυσικά σάκχαρα αποτελούν ένα από τα κύρια συστατικά του μελιού ενώ το ποσοστό τους στο μέλι μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τη φυτική πηγή. Η οδηγία 2001/110/ΕΚ του Συμβουλίου για το μέλι θεσπίζει δύο απαιτήσεις για την περιεκτικότητα σε σάκχαρα:

1. η συνολική περιεκτικότητα σε φρουκτόζη και γλυκόζη πρέπει να είναι τουλάχιστον 60 g/100 g για το μέλι ανθέων και τουλάχιστον 45 g/100 g για το μέλι μελιτώματος και τα συναφή μείγματα·
2. η περιεκτικότητα σε σακχαρόζη δεν υπερβαίνει τα 5 g/100 g. Ωστόσο, έχουν θεσπιστεί υψηλότερα όρια για διάφορες ειδικές φυτικές πηγές, όπως το ηδύσαρο το στεφανωματικό, ο ευκάλυπτος και η λεβάντα.

Γιατί επιλέχθηκε το μέλι ως αντικείμενο συντονισμένης δράσης της ΕΕ;

Οι οργανώσεις παραγωγών καθώς και οι ενώσεις προστασίας των καταναλωτών έχουν επανειλημμένα εκφράσει ανησυχίες σχετικά με πιθανή νόθευση του μελιού. Οι ανησυχίες αυτές επιβεβαιώθηκαν από τα αποτελέσματα του πρώτου συντονισμένου σχεδίου ελέγχου που διοργανώθηκε την περίοδο 2015-17, τα οποία κατέδειξαν ότι τουλάχιστον το 14 % των δειγμάτων που ελέγχθηκαν δεν συμμορφώνονταν με τους δείκτες αναφοράς καθαρότητας (σύνδεσμος: https://food.ec.europa.eu/safety/agri-food-fraud/eu-coordinated-actions/coordinated-control-plans/honey-2015-17_en) καθώς και από τον αριθμό των κοινοποιήσεων στο δίκτυο προειδοποίησης και συνεργασίας, ένα δίκτυο που διευκολύνει την ανταλλαγή διοικητικών πληροφοριών και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τους επίσημους ελέγχους στην αγροδιατροφική αλυσίδα (σύνδεσμος: https://food.ec.europa.eu/safety/agri-food-fraud/administrative-assistance-and-cooperation-system_en).

Ποιες είναι οι συνηθέστερες δόλιες πρακτικές όσον αφορά το μέλι;

Το μέλι είναι η φυσική ουσία που παράγεται από τις μέλισσες. Δεν πρέπει να προστίθεται σε αυτό κανένα συστατικό (π.χ. ζάχαρη, πρόσθετα τροφίμων, αρωματικές ύλες κ.λπ.).

Το μέλι μπορεί να νοθευτεί με διάφορες ουσίες, όπως η ζάχαρη ή το νερό, αλλά η ζάχαρη είναι η συνηθέστερη νοθευτική ουσία. Τα φθηνά σιρόπια ζάχαρης χρησιμοποιούνται για την αύξηση του όγκου του μελιού ενώ η αποτελεσματική τους ανίχνευση εξακολουθεί να αποτελεί σύνθετο ζήτημα, ακόμη και με εξελιγμένες μεθόδους ανάλυσης. Η δήλωση της φυτικής πηγής ή άλλων χαρακτηριστικών αποτελεί επίσης αντικείμενο δόλιων πρακτικών που αποσκοπούν στην τροποποίηση της αντίληψης των καταναλωτών για την ποιότητα και την αξία του μελιού. Το μέλι που παράγεται σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και τηρεί καθορισμένες μεθόδους παραγωγής μπορεί να πωλείται ως ποιοτικό προϊόν με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (ΠΟΠ, Προστατευόμενης Γεωγραφικής Προέλευσης ή ΠΓΕ, Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης). Δεδομένου ότι τα μέλια ΠΟΠ/ΠΓΕ πωλούνται σε υψηλότερες τιμές, αποτελούν ελκυστικούς στόχους για την εσφαλμένη δήλωση της προέλευσης του συνηθισμένου μελιού με σκοπό την αύξηση των κερδών. Η δήλωση της γεωγραφικής προέλευσης μπορεί επίσης να παραποιηθεί με σκοπό να παρακαμφθούν οι δασμολογικοί κανόνες. Εφαρμόζονται επίσης και άλλες δόλιες πρακτικές που σχετίζονται με τη σύσταση ή την επισήμανση, για παράδειγμα η ονομασία «μέλι» μπορεί να αποδοθεί παράνομα σε προϊόν που αποτελείται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου από προϊόν χαμηλότερης ποιότητας, όπως «μέλι ζαχαροπλαστικής».

Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για την απάτη στον τομέα του μελιού;

Το κύμα καταναλωτικής ζήτησης για φυσικά γλυκαντικά οδηγεί σε μια αγορά όπου οι παγκόσμιες τιμές μελιού βρίσκονται στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων ετών. Στην ΕΕ, η ζήτηση μελιού στην αγορά είναι υψηλότερη από την ενδοενοσιακή παραγωγή και σημαντική ποσότητα μελιού είναι εισαγόμενη. Η αγοραία τιμή του ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με πτυχές ποιότητας που δεν είναι πάντα ορατές ή μετρήσιμες χωρίς διεξοδική ανάλυση: το γεγονός αυτό παρέχει ευκαιρίες για παραπλανητικές πρακτικές που αποσκοπούν στην αδικαιολόγητη αύξηση των οικονομικών ή χρηματοοικονομικών κερδών. Η διαφορά τιμής μεταξύ γνήσιου μελιού και

σιροπιού ζάχαρης και η δυσκολία εντοπισμού της αραίωσης του μελιού με σιρόπια παρέχουν ελκυστικές ευκαιρίες απάτης για τους ανέντιμους υπεύθυνους επιχειρήσεων.

Ποιες είναι οι άμεσες και έμμεσες συνέπειες της νόθευσης του μελιού με σάκχαρα;

Ενώ ο κίνδυνος για την υγεία των καταναλωτών θεωρείται πολύ χαμηλός (με βάση την υπόθεση ότι τα πρόσθετα σιρόπια ζάχαρης είναι κατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο), η νόθευση του μελιού με σάκχαρα είναι επιζήμια για την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην αλυσίδα τροφίμων της ΕΕ και αποτελεί πρόκληση για τις επιχειρήσεις και για τη φήμη του μελιού.

Το 2021 η μέση μοναδιαία αξία της ΕΕ για το εισαγόμενο μέλι ήταν 2,17 ευρώ ανά χιλιόγραμμο (εξαιρουμένου του μελιού από τη Νέα Ζηλανδία), ενώ τα σιρόπια ζάχαρης που παρασκευάζονται από ρύζι είναι διαθέσιμα σε περίπου 0,40-0,60 ευρώ ανά χιλιόγραμμο. Η αραίωση του μελιού με σιρόπια ζάχαρης παρέχει αθέμιτο πλεονέκτημα στους απατεώνες. Αντιμέτωποι με τις εν λόγω φθηνότερες εναλλακτικές λύσεις και τον δυνητικά αθέμιτο ανταγωνισμό από τους ανταγωνιστές τους, οι επαγγελματίες μελισσοκόμοι στην ΕΕ ενδέχεται να αποθαρρυνθούν να διατηρήσουν τις μελισσοκομικές τους δραστηριότητες, γεγονός που με τη σειρά του επηρεάζει αρνητικά τις ποσότητες μελιού που παράγονται εντός της ΕΕ.

Προκαλεί νόθευση του μελιού η σίτιση μελισσών με σιρόπια ζάχαρης;

Για ορισμένες περιόδους του έτους, η σίτιση των μελισσών με σιρόπια ζάχαρης μπορεί να είναι αναγκαία. Συχνά συμπίπτει με τη συγκομιδή μελιού από την κυψέλη, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι μέλισσες διαθέτουν επαρκή τροφή για την πρόληψη της λιμοκτονίας κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Είναι σημαντικό η τροφή των μελισσών που παραμένει στις κηρήθρες να διαχωρίζεται από το νέο μέλι του οποίου η συγκομιδή προορίζεται για εμπορία, διαφορετικά η τροφή των μελισσών θα μολύνει το μέλι και το εξαγόμενο προϊόν δεν θα συμμορφώνεται με την οδηγία της ΕΕ για το μέλι.

Ωστόσο, η σίτιση των μελισσών με σιρόπια ζάχαρης κατά τη διάρκεια της κύριας περιόδου έκκρισης νέκταρος θα ήταν αντίθετη προς τον νομικό ορισμό του μελιού. Σύμφωνα με τον εν λόγω ορισμό, το μέλι πρέπει να παράγεται είτε από νέκταρ φυτών (στο εξής: «μέλι ανθέων» ή «μέλι νέκταρος») είτε από εκκρίσεις ζώντων μερών φυτών ή εκκρίματα εντόμων απομυζούντων φυτά ευρισκόμενα πάνω στα ζωντανά μέρη των φυτών («μέλι μελιτώματος»).

Ποιοι ήταν οι στόχοι της συντονισμένης δράσης της ΕΕ «From the Hives» (Από τις κυψέλες);

Η δράση αποσκοπούσε στη συλλογή πληροφοριών, μέσω δειγματοληψίας και ανάλυσης, για την περίπτωση μη συμμορφούμενου μελιού που εισάγεται στην Ένωση. Οι αναλύσεις επικεντρώθηκαν μόνο στον εντοπισμό μελιού ύποπτου για προσθήκη σιροπιού/-ών ζάχαρης. Η συντονισμένη δράση διεξήχθη σε τρεις φάσεις:

- συλλογή δειγμάτων μελιού στα σύνορα της ΕΕ,
- συλλογή των πληροφοριών ιχνηλασιμότητας και
- έρευνες εντός της ΕΕ στον τόπο εισαγωγής, μεταποίησης, ανάμειξης και συσκευασίας.

Ποιοι συμμετείχαν στη συντονισμένη δράση της ΕΕ «From the Hives» και ποιος ο ρόλος τους;

Η Γενική Διεύθυνση Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δρομολόγησε και συντόνισε τη δράση.

Δεκαέξι κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία, Ισπανία, Σουηδία), η Νορβηγία και η Ελβετία συμμετείχαν εθελοντικά στο αρχικό στάδιο δειγματοληψίας. Εξάλλου, ήταν απαραίτητο να ορίσουν τον τόπο προορισμού των ελεγχόμενων φορτίων πριν εξετάσουν το ενδεχόμενο περαιτέρω ερευνών. Οι περαιτέρω έρευνες αφορούσαν όλα τα κράτη μέλη και τα κράτη προορισμού της ΕΖΕΣ¹ που έλαβαν ύποπτα φορτία. Οι εν λόγω έρευνες πραγματοποιήθηκαν στους τόπους εισαγωγής, μεταποίησης, ανάμειξης και συσκευασίας.

Οι αρχές των κρατών μελών και των κρατών της ΕΖΕΣ έλαβαν τα εξής:

- αναλυτική βοήθεια από το κέντρο γνώσεων για ζητήματα απάτης και ποιότητας στον τομέα των τροφίμων, τη διαχείριση του οποίου έχει αναλάβει το JRC (σύνδεσμος: https://knowledge4policy.ec.europa.eu/food-fraud-quality_en).
- υποστήριξη στον τομέα των πληροφοριών από τη Γενική Διεύθυνση Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη συλλογή πληροφοριών τόσο από τους εξαγωγείς όσο και από τους εισαγωγείς (προηγούμενες διαδικασίες εισαγωγής που έχουν καταχωριστεί στο σύστημα TRACES², περιπτώσεις μη συμμόρφωσης και υπόνοιες απάτης στον τομέα των τροφίμων που έχουν ήδη καταχωριστεί στο πλαίσιο του δικτύου προειδοποίησης και συνεργασίας) και
- υποστήριξη στον τομέα των πληροφοριών και των ερευνών από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), όταν ζητήθηκε (σύνδεσμος: https://anti-fraud.ec.europa.eu/index_el).

Ποια ήταν η μεθοδολογία δειγματοληψίας για το σχέδιο ελέγχου;

Μεταξύ Νοεμβρίου 2021 και Φεβρουαρίου 2022 οι αρχές των κρατών μελών και των κρατών της ΕΖΕΣ προέβησαν σε δειγματοληψία μελιού σε συνοριακούς σταθμούς ελέγχου (ΣΣΕ). Σε περίπτωση που ένα φορτίο μελιού που προσκομίστηκε για έλεγχο εισαγωγής αποτελούνταν από περισσότερες από μία παρτίδες παραγωγής, μόνο μία παρτίδα υποβλήθηκε σε δειγματοληψία. Από μία παρτίδα έπρεπε να ληφθούν αρκετές επιμέρους ποσότητες προκειμένου να συντεθεί το συνολικό δείγμα, το οποίο έπρεπε να αποσταλεί στο JRC για ανάλυση.

Ελήφθησαν συνολικά 320 δείγματα η πλειονότητα των οποίων προερχόταν από την Κίνα (89), την Ουκρανία (74), την Αργεντινή (34), το Μεξικό (22), τη Βραζιλία (18) και την Τουρκία (15). Τα περισσότερα από αυτά δηλώθηκαν ως «πολυανθικό» (77 %) ή ως «μονοανθικό» μέλι (11 %). Τα υπόλοιπα ήταν άγνωστης φυτικής προέλευσης.

¹ΕΖΕΣ — Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (δηλαδή Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Ελβετία).

²TRACES — TRAdE Control and Expert System (σύστημα ελέγχου και πραγματογνωμοσύνης στις συναλλαγές) (https://food.ec.europa.eu/animals/traces_el).

Ποιες αναλυτικές μέθοδοι και μηχανισμοί λήψης αποφάσεων εφαρμόστηκαν για τον εντοπισμό ύποπτων δειγμάτων μελιού;

Δεδομένου ότι η ζάχαρη αποτελεί το κύριο συστατικό του μελιού, μπορεί να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η έκταση οποιασδήποτε νόθευσης με πρόσθετα σάκχαρα. Είναι επίσης ιδιαίτερα δύσκολο να γίνει διάκριση μεταξύ σακχάρων που προκύπτουν με φυσικό τρόπο και σακχάρων που προστίθενται, δεδομένου ότι το νοθευμένο προϊόν μπορεί να παρουσιάζει πολύ παρόμοιες φυσικές και χημικές ιδιότητες.

Το JRC χρησιμοποίησε συνδυαστικά διάφορες μεθόδους για τον εντοπισμό μελιών ύποπτων για προσθήκη σιροπιού(ών) ζάχαρης. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι πλέον εξελιγμένες σήμερα. Το σύστημα ποιότητας του JRC είναι πιστοποιημένο κατά ISO 9001 και ορισμένες δραστηριότητες δοκιμών του JRC Geel είναι διαπιστευμένες κατά ISO 17025:2017. Ωστόσο, οι μέθοδοι ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή των υποβαλλόμενων στοιχείων δεν εμπίπτουν στο πεδίο της διαπίστευσης. Το γεγονός αυτό έπρεπε να ληφθεί υπόψη κατά την ανάλυση κανονιστικής δράσης από τις αρχές των κρατών μελών.

Ποια είναι τα αποτελέσματα από τη φάση της δειγματοληψίας;

Από τα 320 δείγματα που ελήφθησαν, 147 (46 %) ήταν ύποπτα μη συμμόρφωσης με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/110/EK της ΕΕ για το μέλι, διότι εντοπίστηκε τουλάχιστον ένας δείκτης εξωγενών πηγών ζάχαρης. Οι χρησιμοποιούμενες τεχνικές παρείχαν ποιοτικές πληροφορίες (παρουσία/απουσία δεικτών) και, ως εκ τούτου, δεν ήταν δυνατόν να εκτιμηθεί το επίπεδο της προσθήκης σιροπιού στο μέλι.

Ο μεγαλύτερος απόλυτος αριθμός ύποπτων φορτίων προερχόταν από την Κίνα (66 από το 89,74 %), μολονότι το μέλι με προέλευση την Τουρκία (14 από το 15,93 %) είχε το υψηλότερο σχετικό ποσοστό ύποπτων δειγμάτων. Το μέλι που εισάγεται από το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ύποπτο σε ακόμη υψηλότερο ποσοστό (10 από τα 10, 100 %). Ωστόσο, οι διαθέσιμες πληροφορίες ιχνηλασιμότητας δείχνουν ότι αυτό θα μπορούσε να είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας κατά την οποία ενώ το μέλι παράγεται σε άλλες χώρες, υποβάλλεται σε περαιτέρω επεξεργασία στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από την επανεξαγωγή του στην ΕΕ.

Είναι τα αποτελέσματα της συντονισμένης δράσης της ΕΕ αντιπροσωπευτικά της αγοράς μελιού της ΕΕ;

Τα αποτελέσματα δεν αναμενόταν ποτέ να αποδώσουν την εικόνα της αγοράς της ΕΕ για το μέλι, αλλά να δώσουν μια ιδέα για την έκταση και τη φύση της νόθευσης του εισαγόμενου μελιού με σιρόπια ζάχαρης. Τα δείγματα ελήφθησαν με τυχαίο τρόπο. Η συχνότητα της δειγματοληψίας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας έφτασε το 15 % των φορτίων που παρουσιάστηκαν σε ελέγχους εισαγωγών κατά τη διάρκεια της εκστρατείας δειγματοληψίας και, ως εκ τούτου, διασφάλισε, ως ένα βαθμό, την αντιπροσωπευτικότητα των εμπορικών ροών.

Μολονότι υποβλήθηκε σε έλεγχο ορισμένος αριθμός φορτίων μελιού που εισήχθησαν στην εσωτερική αγορά, τα αποτελέσματα που προέκυψαν αντιπροσωπεύουν την κατάσταση κατά τη διάρκεια της περιόδου δειγματοληψίας και δεν πρέπει να γενικευθούν ούτε να παρεκταθούν σε άλλες καταστάσεις.

Συνολικά, ελέγχθηκαν 123 εξαγωγείς, εκ των οποίων οι 70 είχαν επισημανθεί για την εξαγωγή φορτίων μελιού ύποπτων για νόθευση με εξωγενή σάκχαρα. Από τους 95 εισαγωγείς που υποβλήθηκαν σε δειγματοληψία, τα δύο τρίτα αυτών (63 εισαγωγείς) σχετίζονται με την εισαγωγή τουλάχιστον ενός φορτίου μελιού ύποπτου για νοθεία με σάκχαρα.

Ποια είναι τα κύρια συμπεράσματα από τη φάση της δειγματοληψίας;

Η συντονισμένη δράση της ΕΕ επιβεβαίωσε την υπόθεση ότι μέρος του μελιού που εισάγεται στην εσωτερική αγορά είναι ύποπτο για μη συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/110/ΕΚ της ΕΕ για το μέλι. Το 46 % των δειγμάτων που αναλύθηκαν ήταν ύποπτο μη συμμόρφωσης. Το ποσοστό υποψίας ήταν σημαντικά υψηλότερο από το προηγούμενο συντονισμένο σχέδιο ελέγχου σε επίπεδο ΕΕ που διενεργήθηκε την περίοδο 2015-17, κατά το οποίο το 14 % των δειγμάτων που αναλύθηκαν δεν πληρούσε τα καθορισμένα κριτήρια των δεικτών αναφοράς για την αξιολόγηση της γνησιότητας του μελιού.

Ωστόσο, στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκε διαφορετική δέσμη μεθόδων με βελτιωμένη ικανότητα ανίχνευσης, γεγονός που μπορεί να εξηγήσει τη διαφορά αυτή. Η ανάλυση σταθερής αναλογίας ισοτόπων άνθρακα με βάση το EA-IRMS (μέθοδος AOAC 991.41), μια μέθοδος που χρησιμοποιούνται συχνά στο παρελθόν για την ανίχνευση σιροπιού ζάχαρης από άμυλο αραβοσίτου ή ζαχαροκάλαμο, δεν ήταν αποτελεσματική όσον αφορά τον εντοπισμό μελιού ύποπτου για νόθευση. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι τα σιρόπια ζάχαρης που παρασκευάζονται από άμυλο αραβοσίτου ή ζαχαροκάλαμο δεν χρησιμοποιούνται πλέον για την αραίωση του μελιού και ότι έχουν αντικατασταθεί πλήρως ή εν μέρει από σιρόπια από ρύζι, σιτάρι ή ζαχαρότευτλα, για παράδειγμα.

Εξακολουθούν να απαιτούνται βελτιωμένες, εναρμονισμένες και διεθνώς αναγνωρισμένες αναλυτικές μέθοδοι προκειμένου να αυξηθεί η ικανότητα των εργαστηρίων επίσημου ελέγχου να εντοπίζουν μέλι νοθευμένο με σιρόπια ζάχαρης, τα οποία είναι ειδικά παρασκευασμένα ώστε να μιμούνται σε μεγάλο βαθμό το χαρακτηριστικό προφίλ σακχάρων του γνήσιου μελιού.

Ποια είναι τα αποτελέσματα από τη φάση της έρευνας;

Μέχρι σήμερα οι έρευνες αφορούσαν τριάντα επτά επιχειρήσεις, στις επτά εκ των οποίων (μέχρι σήμερα) τελικά επιβλήθηκαν κυρώσεις όσον αφορά τη νόθευση του μελιού με εξωγενή σάκχαρα.

Άλλες πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια της συντονισμένης δράσης της ΕΕ —και οι οποίες επί του παρόντος αποτελούν αντικείμενο διερεύνησης— αφορούν τη χρήση και την ανάμειξη μελιού και σιροπιών ζάχαρης εντός της επικράτειας της ΕΕ, την αφαίρεση γύρης (δείκτης προέλευσης) ή την παραποίηση εγγράφων που συνοδεύουν το μέλι με στόχο τη συγκάλυψη της πραγματικής του προέλευσης.

Ποια είναι τα κύρια συμπεράσματα από τη φάση της έρευνας;

Οι περισσότερες αρχές των κρατών μελών διεξήγαγαν την έρευνα με τη χρήση επίσημων εργαστηριακών τεχνικών που είχαν στη διάθεσή τους· οι εν λόγω τεχνικές προορίζονται

πρωτίστως για τον έλεγχο της διάταξης της οδηγίας της ΕΕ για το μέλι και είναι γνωστό ότι είναι λιγότερο αποτελεσματικές όσον αφορά την ανίχνευση και την απόδειξη της σύνθετης νόθευσης του μελιού, εάν χρησιμοποιηθούν μεμονωμένα. Ταυτόχρονα, οι «εγκληματολογικές έρευνες» (δηλαδή ο συνδυασμός επιτόπιας επιθεώρησης, δειγματοληψίας και ενδελεχούς εξέτασης εγγράφων, υπολογιστών και στοιχείων τηλεφωνικών κλήσεων) αποδείχθηκαν χρήσιμες για την αποκάλυψη των απατεώνων.

Με βάση τα ανωτέρω, θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι μέρος του μελιού, που εισάγεται από χώρες εκτός ΕΕ και έχει κριθεί από το JRC ύποπτο για νόθευση, δεν εντοπίζεται και παραμένει στην αγορά της ΕΕ.

Πώς διεξάγονται οι έρευνες της OLAF;

Όλες οι εισερχόμενες πληροφορίες ενδεχόμενου ερευνητικού ενδιαφέροντος αναλύονται από ειδική μονάδα της OLAF, προκειμένου να καθοριστεί αν δικαιολογούν την κίνηση διαδικασίας για έναρξη υπόθεσης έρευνας ή συντονισμού.

Εφόσον στοιχειοθετείται υπόθεση, οι ερευνητές της OLAF εξετάζουν τους ισχυρισμούς και συγκεντρώνουν τα αποδεικτικά στοιχεία που χρησιμεύουν για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών και την κατάρτιση λεπτομερούς τελικής έκθεσης. Για τον σκοπό αυτό, συγκεντρώνουν και αναλύουν όλα τα αποδεικτικά έγγραφα και όλα τα δεδομένα που έχουν στη διάθεσή τους και υποβάλλουν ερωτήσεις σε μάρτυρες και πιθανούς υπόπτους. Μπορούν επίσης να διενεργούνται επιτόπιοι έλεγχοι.

Η OLAF αναλαμβάνει τη διεξαγωγή διοικητικών ερευνών. Τα αποτελέσματα των εν λόγω ερευνών διαβιβάζονται στις αρμόδιες αρχές. Μια έρευνα της OLAF μπορεί να οδηγήσει σε διοικητικές, οικονομικές, πειθαρχικές ή δικαστικές διαδικασίες. Η OLAF ασκεί τα καθήκοντά της με ακεραιότητα, αμεροληψία και επαγγελματισμό, σεβόμενη τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ατόμων.

Ποιο είναι το νομικό πλαίσιο που διέπει την παρέμβαση της OLAF στη συντονισμένη δράση της ΕΕ;

Η έρευνα της OLAF κινήθηκε βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013 (στο εξής: κανονισμός OLAF).

Ο επιτόπιος έλεγχος και η ψηφιακή εγκληματολογική απόκτηση εγκρίθηκαν κατά τη διάρκεια έρευνας που κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013 και διενεργήθηκε δυνάμει του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013 και τα άρθρα 6 και 7 του κανονισμού (Ευρατόμ, ΕΚ) αριθ. 2185/96, βάσει εξουσιοδότησης από τον γενικό διευθυντή της OLAF δυνάμει του άρθρου 17 παράγραφος 6 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013.

Πώς συλλέγει η OLAF ψηφιακά αποδεικτικά στοιχεία;

Οι ειδικοί στον τομέα των ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων της OLAF παρέχουν στους ερευνητές της OLAF πρακτική υποστήριξη για την ψηφιακή εγκληματολογική έρευνα (ταυτοποίηση, απόκτηση, απεικόνιση, συλλογή, ανάλυση και διατήρηση ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων). Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στο [ενημερωτικό φυλλάδιο ψηφιακών εγκληματολογικών επιχειρήσεων](https://anti-fraud.ec.europa.eu/document/download/2a0a34af-1c33-4103-80c4-801612c3ae90_en?filename=digital_forensic_leaflet_en.pdf) (https://anti-fraud.ec.europa.eu/document/download/2a0a34af-1c33-4103-80c4-801612c3ae90_en?filename=digital_forensic_leaflet_en.pdf).

Ποια ήταν τα αποτελέσματα της έρευνας της OLAF;

Η OLAF κίνησε διαδικασία έναρξης υπόθεσης συντονισμού για την παροχή ερευνητικής υποστήριξης και συλλογής πληροφοριών. Η OLAF συνεργάστηκε στενά με τα συμμετέχοντα κράτη μέλη και τις χώρες της ΕΖΕΣ, με τη ΓΔ SANTE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με το JRC. Τα αποτελέσματα των εγκληματολογικών ερευνών, βάσει επιτόπιας επιθεώρησης, δειγματοληψίας και ενδεδειγμένης εξέτασης υπολογιστών και στοιχείων τηλεφωνικών κλήσεων, κατέδειξαν αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ του εξαγωγέα και του εισαγωγέα όσον αφορά:

- τη χρήση σιροπιών ζάχαρης με σκοπό τη νόθευση του μελιού και τη μείωση της τιμής του·
- τη συστηματική προσφυγή των αναλύσεων σε διαπιστευμένα εργαστήρια για την προσαρμογή των μειγμάτων μελιού/ζάχαρης ώστε να διαφεύγουν τον πιθανό εντοπισμό από τους πελάτες και τις επίσημες αρχές πριν από τις διαδικασίες εισαγωγής·
- τη χρήση πρόσθετων και χρωστικών υλών με σκοπό τη νόθευση της πραγματικής φυτικής πηγής μελιού·
- την απόκρυψη της πραγματικής γεωγραφικής προέλευσης του μελιού με πλαστογράφηση των πληροφοριών ιχνηλασιμότητας.

Πώς θα ενεργήσει η Επιτροπή για να διασφαλίσει ότι το μέλι δεν θα νοθεύεται με ζάχαρη;

Την πρωταρχική ευθύνη για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία της ΕΕ για τα γεωργικά προϊόντα φέρουν οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων. Ο εντοπισμός και η καταπολέμηση της απάτης στον τομέα των τροφίμων αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών. Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων (συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγέων) που δραστηριοποιούνται στον τομέα του μελιού σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής πρέπει:

- α) να διασφαλίζουν ότι τα τρόφιμα που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ πληρούν τις απαιτήσεις της ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα, οι οποίες σχετίζονται με τις δραστηριότητές τους και να διασφαλίζουν ότι το μέλι που εμπορεύονται τηρεί τα πρότυπα εμπορίας της ΕΕ·
- β) να επαληθεύουν ότι πληρούνται οι εν λόγω απαιτήσεις (πρωταρχική ευθύνη) και
- γ) να προσδιορίζουν σωστά τη φύση, τη σύσταση, τη χώρα καταγωγής ή τον τόπο προέλευσης του μελιού που διαθέτουν στην αγορά της ΕΕ ή που εξάγουν εκτός της ΕΕ.

Τα αποτελέσματα της συντονισμένης δράσης καταδεικνύουν ότι ορισμένοι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων δεν συμμορφώνονται με την πρωταρχική ευθύνη τους και, ως εκ τούτου, θέτουν σε κίνδυνο την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, υπονομεύουν τις αλυσίδες αξίας των τροφίμων, δημιουργούν αθέμιτο ανταγωνισμό για τους παραγωγούς και τις επιχειρήσεις της ΕΕ και θέτουν σε κίνδυνο την αξιοπιστία των συστημάτων ελέγχου των τροφίμων. Η Επιτροπή καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του δικαίου της ΕΕ και να ζητήσουν διορθωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των αρνητικών αποτελεσμάτων που παρατηρούνται και είναι επιζήμια για τη φήμη του τομέα του μελιού.

Ο εντοπισμός και η καταπολέμηση της απάτης στον τομέα των τροφίμων αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών, ιδίως βάσει των διατάξεων του κανονισμού για τους επίσημους ελέγχους. Παρέχει ένα ολοκληρωμένο σύνολο εργαλείων για την αντιμετώπιση της απάτης, συμπεριλαμβανομένων διατάξεων για τη συνεργασία σε περίπτωση παραβιάσεων σε διασυνοριακό επίπεδο και αναθέτει στην Επιτροπή ρόλο στον συντονισμό και την επιβολή της αποτελεσματικής εφαρμογής των εν λόγω μέτρων σε επίπεδο ΕΕ.

Επίσημες αναλυτικές μέθοδοι για την εξακρίβωση της γνησιότητας του μελιού υπάρχουν, αλλά υστερούν και στερούνται επαρκούς ευαισθησίας για την ανίχνευση χαμηλών και ενδιάμεσων επιπέδων νόθευσης με ζάχαρη. Ως εκ τούτου, οι απατεώνες προσαρμόζουν το επίπεδο νόθευσης με εξωγενή σάκχαρα στο μέλι προκειμένου να εκμεταλλευτούν την αδυναμία των υφιστάμενων αναλυτικών ικανοτήτων. Οι ίδιοι αναλυτικοί περιορισμοί ισχύουν και για τους συνοριακούς ελέγχους. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί το JRC στο πλαίσιο της συντονισμένης δράσης της ΕΕ έχουν αποδειχθεί χρήσιμες για τον εντοπισμό υπονοιών απάτης, αλλά δεν έχουν ακόμη εναρμονιστεί και τυποποιηθεί. Ένα τέτοιο πρόγραμμα απαιτεί κατάλληλη χρηματοδότηση και αρκετό χρόνο για την αποτελεσματική εφαρμογή του στα εργαστήρια επίσημων ελέγχων. Η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να αυξήσουν τους ελέγχους στην εθνική αγορά και στα σύνορα, ωστόσο η έκκληση αυτή δεν θα μπορούσε να μεγιστοποιηθεί χωρίς την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων περιορισμών.

[Πώς θα συνεργαστεί η Επιτροπή με τις αρμόδιες αρχές τρίτων χωρών;](#)

Όσον αφορά τις εισαγωγές, η Επιτροπή έχει ήδη προσθέσει απαίτηση γνησιότητας στο πιστοποιητικό που συνοδεύει την εισαγωγή μελιού (βλ.: Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2022/36 της Επιτροπής, της 11ης Ιανουαρίου 2022, για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2020/2235 όσον αφορά τα υποδείγματα πιστοποιητικών για την είσοδο, στην Ένωση, φορτίων ορισμένων ζώντων υδρόβιων ζώων και προϊόντων ζωικής προέλευσης (ΕΕ L 8 της 13.1.2022, σ. 36).

Η Επιτροπή θα προτείνει επίσης την ενίσχυση των ελέγχων στις εισαγωγές, αλλά στο σημείο αυτό, σε αντίθεση με πολλά άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης, η δυνατότητα των κρατών μελών να ενισχύσουν τους ελέγχους σε άτομα που έχουν εντοπιστεί να διαπράττουν απάτη και που δραστηριοποιούνται σε τρίτες χώρες παρεμποδίζεται από την απουσία υποχρέωσης καταχώρισης των εγκαταστάσεων που είναι εξουσιοδοτημένες να εξάγουν μέλι στην ΕΕ. Η εν λόγω καταχώριση θα επιτρέψει την εφαρμογή των διατάξεων του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2019/1873 της Επιτροπής, της 7ης Νοεμβρίου 2019, σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόζονται στους συνοριακούς σταθμούς ελέγχου για τη συντονισμένη διενέργεια, εκ μέρους των αρμόδιων αρχών, ενισχυμένων επίσημων ελέγχων σε προϊόντα ζωικής προέλευσης, ζωικό

αναπαραγωγικό υλικό, ζωικά υποπροϊόντα και σύνθετα προϊόντα (ΕΕ L 289 της 8.11.2019, σ. 50).

Τέλος, η Επιτροπή προσπαθεί να συνεργαστεί με τις αρμόδιες αρχές των χωρών εξαγωγής. Όλες οι ενδιαφερόμενες χώρες θα ενημερωθούν για τα αποτελέσματα της συντονισμένης δράσης της ΕΕ και θα κληθούν να διεξαγάγουν έρευνες και να επιβάλουν κατάλληλες κυρώσεις για τις επιβεβαιωμένες απάτες.